

## **Az én rendszerváltásom 16.**

### **Messze van-e Erdélyország?**

#### **III. rész**

Nem tizenkét kőműves, csak négy muzeológus (Kriveczky Béla régész, Szlankó István földrajzos, Szabó László néprajzos és Tóth István gépkocsivezető) tanakodott „össze”, hogy „magos Déva várát” ne felépítsék, csupán hívásra, magos Déva vára alá, a dévai múzeum hívására kapcsolatot „kiépíteni” menjenek. Itt is késtünk, s éjfélre értünk oda, mert előtte a Debreceni Akadémiai Bizottság szervezte ülésen vettünk részt, s jómagam Heller Ágnesnek és Fehér Ferencnek gondolatpezsdítő előadását korreferáltam. Felmerült itt az eredetiség és másolat kérdése, az időnek, mint tényezőnek, az egy lehetséges belső világnak s a más világoknak a kapcsolata. Jó útravaló volt ez, hiszen megfogható közelségbe került az eddig csak másolatból ismert Vajdahunyad vára, s az átalakított, 1990-ben épült szecessziós dévai megyeháza (Hunyad megye) eredetiben megtartott tanácstermének kérdése, s a nemes anyaggal (fehér márvány) célszerűen beborított, ceausescui idők termékeként jelentkező szépségideál közötti különbség; s nem utolsósorban (majdnem a Kárpátok Géniusza lakószobáját kaptuk!) a diktált ízlés és természet közötti ellentét.

Román barátaink fél egyig vártak.

Kitűnő elhelyezés, szíves vendéglátás, a terített asztal bősége, a jól elkészített program bennünket is kötelez. A megszervezés éppen úgy, mint a megnyitott buksza.

De a lényeg nem ez. Kapcsolat jött létre Dél-Erdély olyan megyéjével, ahol a magyar szót kevesek vagy alig értik. Azzal a régióval, amely a bécsi döntés idején is románnak minősült már, de ahol Dávid Mihály, Nemes Emil, Ádám János ma már magyarul nem tud, de magyarnak, s csaknem magyarnak minősül, de mindenképpen ért és tud helyi viszonyok miatt Gheorghe Ficzak, Victor Popa vagy Doina Reghis.

Ahol nagy a román öntudat.

Ahol büszkén mutogatják a Hunyadi családot, mint román származásút, de ahol Bethlen Gábor Magna Curiájában rendezkedett be a múzeum, amelyet Téglássy József és Király Pál

Írta: Szabó László

2012. július 16. hétfő, 17:26 - Módosítás: 2018. április 03. kedd, 19:22

---

dák és római leletekkel alapoztak meg, ahová Nopcsa Ferenc vitte be az első őslénytani anyagot, amely a British Múzeumban is híressé vált, s ma is mutogatják néhány darabját; ahol felügyelik a magyar mágnások kastélyparkjait; ahol dák leletnek mondják a nyilvánvalóan kelta s általában bármilyen más leletet, s nem számít két-háromszáz év az időben, hogy pontosan kitöltsék. Ahol a múzeum épülete a magas Déva vára alatt áll, s rálátni a Párt Szállóból; s amely már kiváltotta a múlt században is a híres Vadrózsa-pört, a magyar-román vetélkedés oktan példájaként.

Három nap alatt jártunk Sarmisegetusában, a rómaiak által alapított Dácia fővárosában, s láthattuk a római igények szerint épült amfiteátrumot; a római villák maradványát. Megmásztuk –sajnos zuhogó esőben– a rómaiak előtti dák fővárost, amelyet mintaszerűen tártak fel katonai és lakótornyaival, szentélyeivel együtt. Megcsodálhattuk a római fürdőt, amely a meleg vizes forrásra épült, s sorolhatnók; néprajzi kiállítások, emlékmúzeum, természettudományi gyűjtemény és hiteles természettudományi diorámák.

Bőséges anyag, szegényes kiállítás, leromlott és világítatlan épületek, s sötétben szemlélt tárgyak. Ez a nyiladozó jelen. De fel kell ismernünk a kapcsolat építésének vágyát, a kitörést e vidékből, amelyről Verne Gyula írta a „Várkastély a Kárpátokban” című könyvét, s amelyben már a „telefon” is megjelenik emlékezetem szerint. Nos, ha akkor megjelent, talán megjelenhetik ma is. S a huszonötös égők világába, a félhomályba takaródzó, olykor világító aranytárgyak, leletek körébe tisztázó fény is vetülhet. Nem az elsőség kérdése az, amely itt fontos: ki a dák, ki a római, ki a magyar, ki a székely vagy szász, hanem az, hogy mindezek a népek egymással századokon át toleránsak együtt éltek, s ugyanakkor egymásból is táplálkozva saját arculatú kultúrát építettek. Nem a múlt átfestése, hanem a jelen s jövő objektív megítélése lehet csak a cél.

Amikor múzeumaink felveszik a kapcsolatot egy többségében, sőt túlnyomórészt román ajkú megyével, mindezt figyelembe veszik, s az Európába való belépés passzusának tartják. A természetvédelmi terület, a Retyezát, a Piski Arborétum (Bem piski csatájának térsége), az eredeti Vajdahunyad vár s a nálunk felépített másolat így kerülhetett egymás mellé, minden szélsőséget kerülve, s feloldódva a tudomány objektivitásában, a tudományt művelők humanizmusában.

Ha mindkét részről ilyen igények munkálnak, Erdélyország, sőt Európa sem eshet nagyon messze. S rövidebb úton juthatunk el az igazi Európába is. S ezt nem államközi szerződéseknek, de tenni akaró közösségeknek, intézményeknek, egyesületeknek kell képviselnie. Mi már elkezdjük.

## Az én rendszerváltásom 16. Messze van-e Erdélyország? III. rész

Írta: Szabó László

2012. július 16. hétfő, 17:26 - Módosítás: 2018. április 03. kedd, 19:22

---

Új Néplap, 1991. június 17.